

**Archeologisch bureau- en
booronderzoek Landgoed
Uilenkamp te Diffelen, gemeente
Hardenberg (OV)**

opdrachtgever	BügelHajema Adviseurs B.V.
datum	23 december 2010
projectleider	mevrouw T.N. Krol
projectnummer	93106310
status	concept
ISSN-nummer	1875-5313
MUG-publicatie	2010-145

MUG-projectnummer	93106310
Opdrachtgever	BügelHajema Adviseurs B.V.
MUG-publicatie	2010-145
Bevoegd gezag	gemeente Hardenberg
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoek meldingsnummer bureauonderzoek	44489
Onderzoek meldingsnummer booronderzoek	44166
Tekst	mevrouw T.N. Krol MA
Afbeeldingen	de heer A. Huygen
Redactie	mevrouw J. Bolink-Nanninga
Status	concept
Autorisatie	de heer drs. B. Bijl
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek
Datum	23 december 2010
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Doel van het onderzoek	3
1.3.1 Bureauonderzoek	3
1.3.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek	3
1.4 Werkwijze	3
1.4.1 Bureauonderzoek	3
1.4.1.1 Rijksbeleid	4
1.4.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek	4
2 Resultaten	5
2.1 Bureauonderzoek	5
2.1.1 Landschapsgenese	5
2.1.1.1 Waterhuishouding	6
2.1.1.2 Geomorfologie	6
2.1.2 Historische ontwikkeling	7
2.1.2.1 Inleiding	7
2.1.2.2 Diffelen	7
2.1.2.3 Nieuwe Tijd	9
2.1.3 Bekende archeologische waarden	10
2.1.4 Archeologisch verwachtingsmodel	12
2.1.5 Conclusie en aanbeveling	13
2.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek	14
2.2.1 Locatie 1	14
2.2.2 Locatie 2	14
3 Conclusie en aanbeveling	16
3.1 Conclusie	16
3.1.1 Locatie 1	16
3.1.2 Locatie 2	16
3.2 Aanbeveling	16
Literatuur	17

BIJLAGEN

Bijlage 1	Boorstaten Diffelen
Bijlage 2	Overzicht van de onderzoekslocatie

Samenvatting

Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de bouwplannen voor de onderzochte percelen op het Landgoed Uilenkamp-Schalmaat te Diffelen, gemeente Hardenberg. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee locaties (zie afbeelding 1). Omdat deze plannen met bodemversturende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. BügelHajema Adviseurs B.V. heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Voorafgaand aan het veldwerk heeft de heer drs. E. van der Kuijl van Hamaland Advies een bureaustudie verricht. Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 2 december 2010 door mevrouw T.N. Krol met ondersteuning van de heer S. Meijer. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee locaties.

Uit het bureauonderzoek blijkt dat eventuele aanwezige archeologische resten dateren vanaf het Laat Paleolithicum of Mesolithicum tot en met de Nieuwe Tijd en zich op de top van de dekzandruggen langs de Vecht bevinden. De archeologische resten worden afgedekt door een 40 tot 50 cm dik plaggendek. De percelen van de Uilenkamp worden overwegend gebruikt als landbouwgrond (maïsakker). Op grond van het beleid van de gemeente Hardenberg is het uitvoeren van archeologisch onderzoek voor beide locaties noodzakelijk. De mate van intactheid van het bodemprofiel is maatgevend voor de trefkans op archeologische waarden.

Uit het booronderzoek blijkt dat op locatie 1 de bodem uit een bouwvoor bestaat, die via een vergraven bodemlaag overgaat in het onderliggende dekzand. De bodemopbouw is hier niet meer intact.

Voor locatie 2 geldt dat de bodemopbouw beïnvloed is door de rivier de Vecht. Op een ondergrond van dekzand ligt een laag zandige klei, vermoedelijk een afzetting de Vecht. Op deze kleilaag is zand afgezet, dan wel ingewaaid, waarvan in de top bodemvorming heeft plaatsgevonden. Aan de basis van dit zandpakket heeft roestneerslag plaatsgevonden omdat de grondwaterstroming hier op de kleilaag stagneert. In de bouwvoor zijn in alle boringen brokkenklei aanwezig die er op wijzen dat er pogingen zijn gedaan de leemlaag in de ondergrond te doorbreken om zo de waterhuishouding te verbeteren. Voor dit deelgebied geldt dat de bodemopbouw dus niet meer intact is.

Gezien de aanwezigheid van een verstoorde bodemopbouw op beide locaties wordt voor beide locaties aanbevolen het terrein vrij te geven.

Mocht men tijdens de uitvoering van het veldwerk onverhoopt alsnog op archeologische resten stuiten dan dient de bevoegde overheid, de gemeente Hardenberg, hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

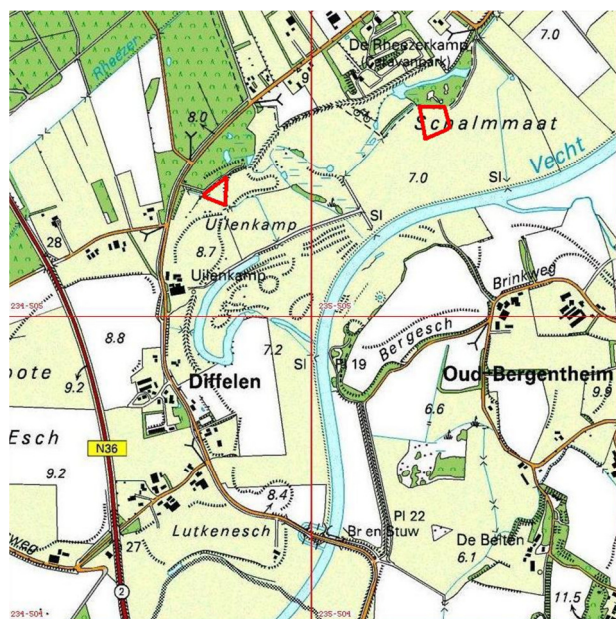
Aanleiding tot het hier beschreven archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) zijn de bouwplannen voor de onderzochte percelen op het Landgoed Uilenkamp-Schalmaat te Diffelen, gemeente Hardenberg. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee locaties (zie afbeelding 1). Omdat deze plannen met bodemverstorende ingrepen gepaard gaan, is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek wordt uitgevoerd conform de Wet op de archeologische monumentenzorg. BügelHajema Adviseurs heeft MUG Ingenieursbureau, afdeling Archeologie, opdracht gegeven het IVO uit te voeren. Voorafgaand aan het veldwerk heeft de heer drs. E. van der Kuijl van Hamaland Advies een bureaustudie verricht. Het archeologisch booronderzoek heeft plaatsgevonden op 2 december 2010 door mevrouw T.N. Krol met ondersteuning van de heer S. Meijer. Het onderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2.

Tabel 1.1 Overzicht van de objectgegevens

OBJECTGEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Hardenberg
Plaats	Diffelelen
Toponiem	Landgoed Uilenkamp-Schalmaat
Kaartblad	22D
Coördinaten	200100/500100 NW
Grondsoort	zandgrond
Geomorfologie	dekzandrug (locatie 1) en beekdal (locatie 2)

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

De onderzoeksgebieden liggen ten zuiden van de Reesterweg te Diffelen en ten noorden van de rivier de Vecht. Het westelijke deelgebied is circa 950 m² groot. Het oostelijke deelgebied is circa 300 m² groot.

Afbeelding 1. Topografische kaart met in rood de twee onderzoeksgebieden, west deelgebied 1 en oost deelgebied 2 (Bron: Topografische Dienst Nederland)

1.3 Doel van het onderzoek

1.3.1 Bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld.

De volgende vragen zullen, indien mogelijk, beantwoord worden:

- Vraag 1: Wat is de bodemopbouw en de vermoedelijke intactheid van het bodemprofiel binnen het plangebied?
- Vraag 2: Zijn er archeologische vindplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig?

Het antwoord op deze vragen zal worden verwerkt in een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied, waarbij aangegeven zal worden of een nader onderzoek door middel van karterende boringen nodig zal zijn of niet.

- Vraag 3: Is aanvullend onderzoek door middel van karterende of waarderende boringen of proefsleuven noodzakelijk?

1.3.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek

Het veldonderzoek heeft als doel het verwachtingsmodel te toetsen en waar nodig aan te vullen. Daarnaast dienen de volgende vragen te worden beantwoord.

- Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?
- Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?
- Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?

Aan de hand van de gegevens van beide onderzoeken kan worden nagegaan of er in het onderzoeksgebied archeologische waarden te verwachten zijn en of de voorgenomen ingrepen een bedreiging vormen voor het archeologische bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd hoe hiermee omgegaan dient te worden.

1.4 Werkwijze

1.4.1 Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, 3.2) en bestaat uit de volgende onderdelen:

1. beschrijving van de huidige situatie en de toekomstige situatie (KNA LSO2);
2. beschrijving van de historische situatie en de landschappelijke ontwikkeling (KNA LSO3);
3. beschrijving van de bekende archeologische waarden (KNA LSO4);
4. het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel (KNA LSO5).

Om tot een gefundeerd archeologisch verwachtingsmodel te komen, is voor het onderzoek relevant bronnenmateriaal geraadpleegd. Door informatie uit verschillende invalshoeken samen te voegen ontstaat de mogelijkheid dwarsverbanden te leggen tussen de diverse brontypen en aan de hand hiervan een geïntegreerd archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. De gegevens voor het bureauonderzoek zijn ontleend aan:

- Archis, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland. Onderdelen hiervan vormen de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- geomorfologisch, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- archeologische bronnenkaart en beleidsadvieskaart van gemeente Hardenberg;
- archeologische rapporten en publicaties;
- aanvullende informatie van de Oudheidkundige vereniging Hardenberg;

- memo van 20 oktober 2010 van Het Oversticht over de archeologische waarde van het plangebied.

Wij zijn mevrouw D. Hesselink-Zweers van de Oudheidkundige Vereniging Hardenberg zeer erkentelijk voor haar medewerking aan het onderzoek.

1.4.1.1 Rijksbeleid

In de Monumentenwet (1988) is vastgelegd dat in het kader van een aanlegvergunning (art. 39), bouwvergunning (art. 40) of een vrijstellingsbesluit (art. 41) als bedoeld in de WRO art. 15, 17 en 19 van de aanvrager geëist kan worden, dat hij een rapport overlegt waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Met de herziening van de Monumentenwet 1988 (2007) en de invoering van de nieuwe WRO is de zorgplicht voor het bodemarchief wettelijk verankerd in de ruimtelijke ordening. Voor de toetsing van archeologische waarden is een archeologisch bestel ontwikkeld, waarmee de archeologische waarde van een terrein bepaald kan worden door middel van een getrapt systeem van onderzoek. In het kader van het vrijstellingsbesluit volstaat in eerste instantie een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO-K).

Provinciaal Beleid

Het provinciaal beleid van Overijssel ten aanzien van cultuurhistorie en archeologische monumentenzorg is nog in ontwikkeling. Het gemeentelijk archeologiebeleid van gemeente Hardenberg is echter in nauwe samenwerking met de provinciaal archeoloog van Overijssel tot stand gekomen.

Gemeentelijk beleid

Gemeente Hardenberg beschikt over een eigen (vastgestelde maar niet openbare) archeologische beleidsadvieskaart. In overleg met de gemeente Hardenberg is de beleidsadvieskaart gebruikt als toetsingskader voor de archeologische verwachting. Daarnaast is de onderzoeksagenda van gemeente Hardenberg voor het onderzoek geraadpleegd. Verder zijn de landelijke en provinciale richtlijnen leidend voor het opstellen en toetsen van het onderhavig onderzoek

1.4.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek

Om het gespecificeerde verwachtingsmodel te toetsen, wordt een inventariserend booronderzoek uitgevoerd dat bestaat uit een boorgrid van zes boringen per locatie. Om een juiste indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen, zijn deze boringen verspreid over het terrein gezet, zodat er een ideale verdeling van de boorpunten over het terrein ontstaat. Voor het boren is er gebruikgemaakt van een verlengbare edelmanboor met een diameter van 7 cm.

De boorkernen zijn uitgelegd waarbij de verschillende bodemlagen nauwkeurig zijn beschreven en opgemeten. De boorbeschrijvingen zijn volgens de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, die is gebaseerd op NEN 5104. Tijdens het verkennend booronderzoek is ook gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkscherven, vuursteen, bot, houtskool, fosfaat, verbrand leem en natuursteen.

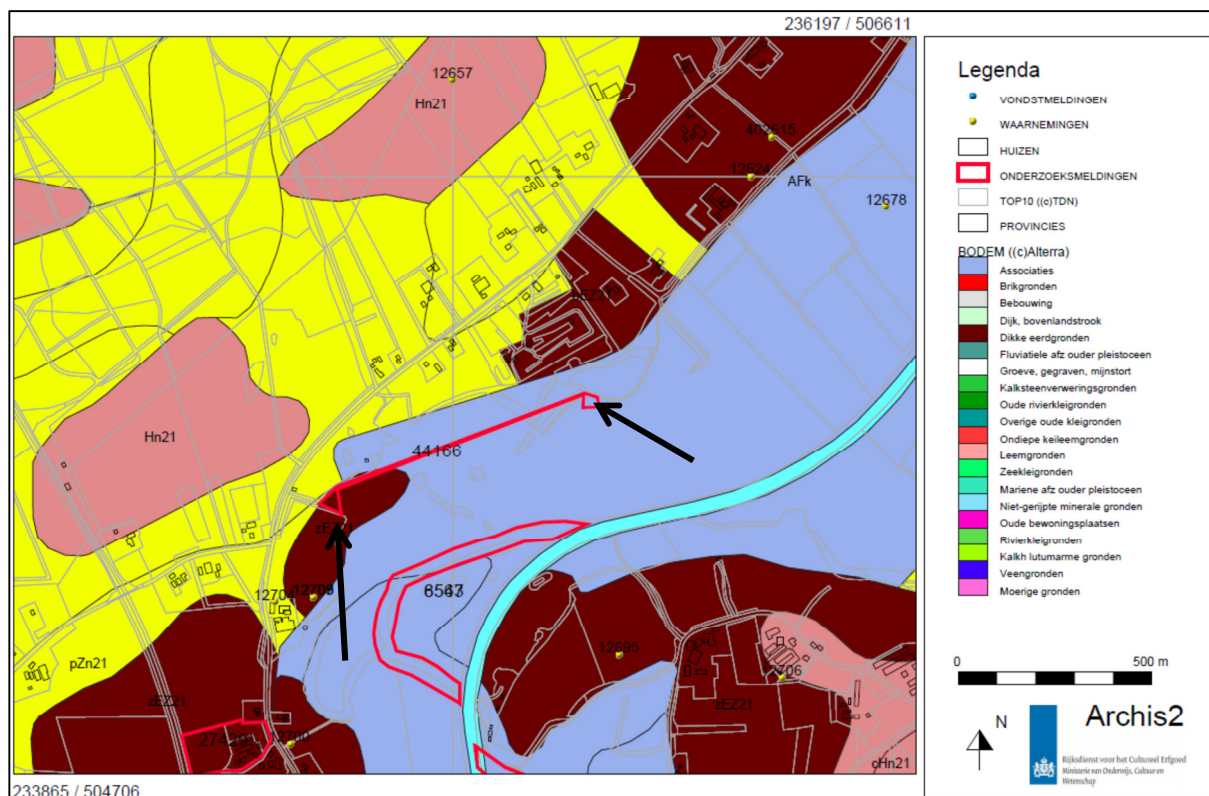
2 Resultaten

2.1 Bureauonderzoek

2.1.1 Landschapsgenese

Rheeze en Duffelen zijn esdorpen in Noordoost-Salland tussen Hardenberg en Mariëberg. Ze liggen aan de noordkant van de Vecht. Het dal van de Vecht is kort na de landijsbedekking in het Saalien ontstaan, als overloopkanaal van de diepe glaciale bekkens. Op veel plaatsen zijn er aanwijzingen voor sterke erosie door rivieren kort na de landijsbedekking. Aan het begin van het Eemien was er veel makkelijk erodeerbaar materiaal beschikbaar in de vorm van glaciale afzettingen. Later werd het landschap meer gestabiliseerd (Rappol, 1993, 66). De afzetting van zand en klei neemt dan af, ten gunste van veengroei in de rivierdalen.

Tijdens het Laat-Glaciaal (circa 13.000 - 10.000 jaar geleden) worden vlakke, afvoerloze depressies en dekzandkopjes gevormd, die afgewisseld worden met langgerekte ruggen (zie afbeelding 2). De dekzanden worden gerekend tot de Formatie van Kootwijk en worden dikwijls begrensd door zogeheten steilrandjes, abrupte overgangen die gemakkelijk herkenbaar zijn in het huidige landschap. Ten tijde van het Vroeg Weichselien (laatste IJstijd) zijn pakketten zand en grind afgezet die behoren tot de Formatie van Kreftenheye. Grindsnoeren komen plaatselijk dicht voor aan de oppervlakte. In het Holoceen kwamen de rivierbeddingen van de Vecht droog te liggen. Westelijke winden bliezen het zand van de rivierbodemp in oostelijke richting. Het zand werd gehinderd door begroeiing langs de oevers waardoor de karakteristieke rivierduintjes ontstonden, die nu nog als een lichte verhoging waarneembaar zijn. Deze hebben aan de oostkant van de Vecht een steile kant en aan de westzijde een glooiende kant. In de uiterwaarden van de Vecht zijn door de rivier dikke kleihoudende zandpakketten en op talrijke plaatsen ijzeroerbanken afgezet. Later kwamen er loofbossen en uitgestrekte moerassen.

Afbeelding 2. Bodemkaart met bij de pijlen de onderzoeksgebieden (Bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

De dekzandruggen zijn voornamelijk te vinden in het deelgebied Pleistoceen Vechtdal. Dekzandvlaktes en -welvingen zijn binnen hetzelfde deelgebied aan te treffen tussen de ruggen van hetzelfde dekzand. Het is over het algemeen wat lager gelegen en vormt een ongedifferentieerd landschap van welvingen en laagtes. Hoewel ook hierin voornamelijk veldpodzolen zijn ontstaan zijn de vlaktes voor een groot deel overgroeid geweest met veen, vanwege de wat lagere ligging. Grote delen ervan vallen dan ook onder de Veenkoloniale ontginningsvlaktes. Gordeldekzanden zijn voornamelijk tijdens de laatste ijstijd ontstaan langs de flanken van de stuwwallen. Sterke winden bliezen grote hoeveelheden zand vanaf de stuwwallen naar de flanken van de ruggen. Hierdoor ontstond, op de overgang van hoog naar nattere delen, een gordel van leemarm dekzand. In deze vaak sterk hellende dekzanden is eveneens sprake van ruggen, welvingen en glooiingen. Ook in de gordeldekzanden zijn voornamelijk veldpodzolen gevormd (Bosman en van Roode, 2007).

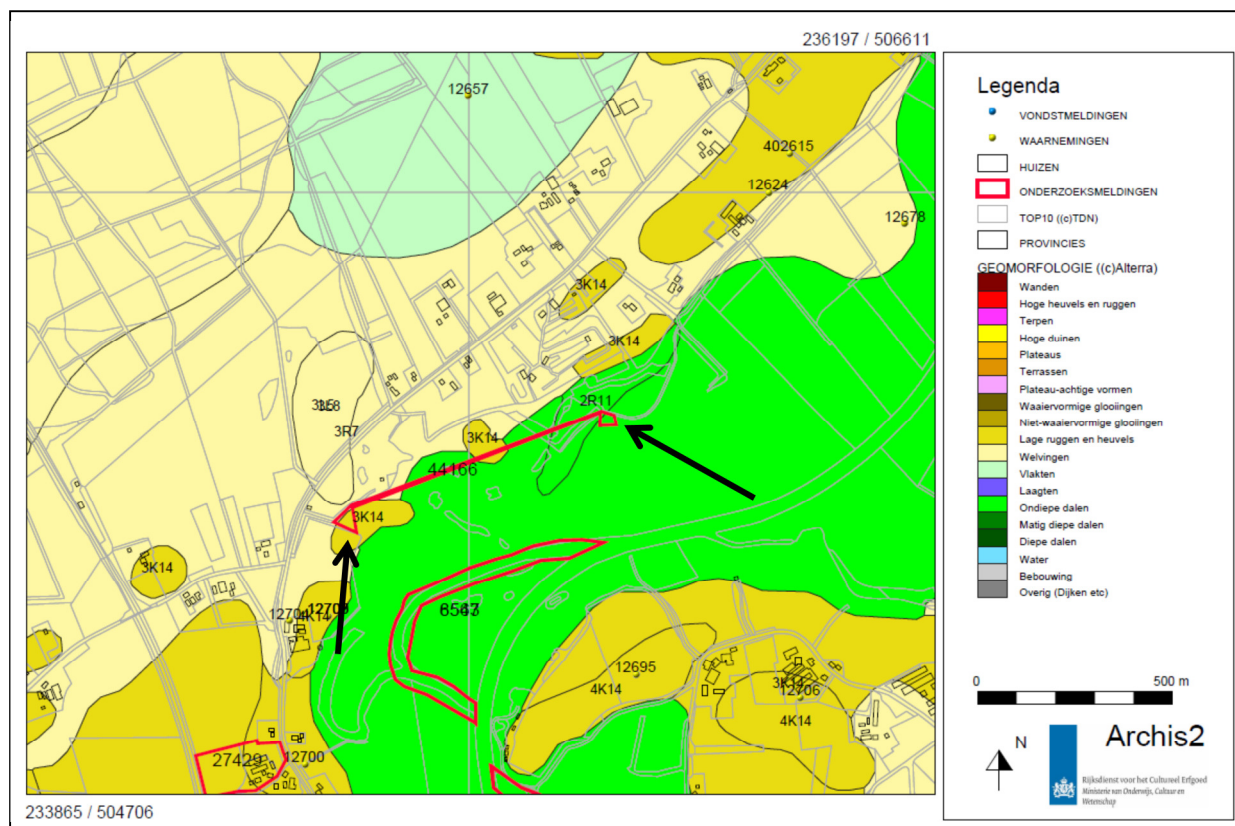
Grote veengebieden in de omgeving van Rheeze en Diffelen komen in een warmer wordend klimaat in verstoven dekzandkuilen met stagnerend waterafvoer geleidelijk tot ontwikkeling. Op de hoge dekzandgronden zijn door infiltratie van regenwater podzolgronden ontstaan. Dit zijn meestal arme gronden, omdat de nutriënten zijn uitgespoeld. Op de bodemkaart staat het gebied aangegeven als een enkeerdgrond met een plaggende (Z14). Het zijn gronden met een 50 tot 100 cm dik cultuurdek. Het zijn dekzanden die behoren tot de Formatie van Twente, meestal blokvormig verkaveld en in het gebruik als bouwland of grasland. Volgens Spek zijn de 40 tot 50 cm dikke plaggendecken in het plangebied vanaf de 16e eeuw gevormd. Er wordt gesproken van een enkeerdgrond gesproken wanneer het esdek dikker is dan 50 cm. Direct ten noordwesten van het plangebied liggen gronden die getypeerd worden als duinen en stuifzanden met natte laagten (A4). Tijdens de veldverkenning van 1 december 2010 kon het verschil tussen deze gronden en het rivierduin goed herkend worden vanwege het grote hoogteverschil (0,5 tot 1 m) tussen de verschillende gronden.

2.1.1.1 Waterhuishouding

De Vecht ontspringt bij drie bronnen. De eerste is de bron die de slotgracht van kasteel Darfeld (Dld.) voedt. Een grotere bron bevindt zich aan de zuidoostkant van Darfeld. Vanaf beide bronnen stromen de Rockeler- en Burloërbeek noordwaarts om zich in Eggerode samen te voegen. Van oorsprong was de Vecht een meanderende rivier met een winterbedding. Later is de rivier bedijkt. Om de sterk wisselende waterstanden te bedwingen, werden er vanaf 1900 op het hele traject van boven- tot benedenloop maatregelen genomen (Ernst, 2007,11). De rivier werd op veel plaatsen rechtgetrokken. Het zomerbed werd vastgelegd door steen te storten. In 1908 begon Rijkswaterstaat met de kanalisatie of normalisatie van de Vecht. Het Graafschap Bentheim volgde enkele decennia later met het rechtekken en bedijken van de Vecht en de Dinkel. In 1920 werden in Nederland zes stuwen gebouwd voor het reguleren van de waterstroom. In 1962 werden bij Gramsbergen twee enorme dijken aangelegd waardoor de afvoercapaciteit bijna verdubbelde. Tussen 2000 en 2006 werd een oude meander op de Uilenkamp open gegraven ter bevordering van de Ecologische Hoofd Structuur. De hoogte van deellocatie 1 bedraagt 6,78 m + NAP. De hoogte van deellocatie 2 bedraagt 6,63 m + NAP (bron: www.ahn.nl).

2.1.1.2 Geomorfologie

Het plangebied bevindt zich in een uitgestrekt gebied met dekzandkoppen en rivierduinen (zie afbeelding 3). De hoogst gelegen dekzandkoppen zijn meestal al aan het einde van de vroege middeleeuwen in cultuur gebracht en worden kampgronden genoemd. De naam Uilenkamp refereert hieraan. De kampgronden werden oorspronkelijk omgeven door levend hout (zonder elzen). Bij de afzonderlijke kampgronden ontstond in eerste instantie 1 boerderij, maar naarmate de bewoning verder toenam, ontstonden hier huizenconcentraties. De oudste ontginningen dateren uit de Middeleeuwen. De eerste structurele ontginningsperiode volgde op de invoering van de Markewet in 1839, waarbij de woeste grond onder eigenaren werd verdeeld. De jongste ontginningsperiode volgde na 1920. De toen sterk verbeterde ontwatering van de wat verder van de Vecht gelegen gronden heeft de agrarische ontwikkeling van de marginale gronden mogelijk gemaakt. Er heeft daardoor een duidelijke schaalvergroting plaatsgevonden. Van groot belang hierbij was ook de introductie van de kunstmest rond 1885, die het mogelijk maakte om ook de arme gronden op grote schaal te ontginnen.

Afbeelding 3. Geomorfologische kaart met de onderzoeksgebieden bij de pijl (Bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

2.1.2 Historische ontwikkeling

2.1.2.1 Inleiding

Vanaf de 10e en 11e eeuw maakte Salland deel uit van het hertogdom Lotharingen. Door schenking komt het in de jaren 1040-1049 in handen van de bisschop van Utrecht. Vanaf de 12e eeuw werd het gebruikelijke leenstelsel erfelijk. Steeds meer leengoederen kwamen daarna in handen van niet-riddermatige personen, een tendens die versterkt werd doordat leenroerige goederen en rechten door leenmannen zelf aan anderen in achterleen werden gegeven. Het stelsel werd in 1798 afgeschaft. Een andere belangrijke vorm van exploitatie van grootgrondbezit in Overijssel was een combinatie van hofstelsel en horigheid. Hierbij ging het om grootgrondbezit van de landsheer, kloosters en andere religieuze instellingen en personen van adel. In de praktijk ontstonden er boerderijen met voldoende grond voor het levensonderhoud van de boer en zijn familie, de zogenaamde volle hoeven. Een dergelijke landbouwer kon zijn hoeve in pacht of erfpacht krijgen volgens de regels van het algemeen gelden landrecht als allodiaal goed (eigen bezit) maar ook als feodaal (heerlijk) goed. In het Vechtdal kwamen al deze vorm van grondexploitatie voor. Later werd de exploitatie via de marken geregeld (zie afbeelding 4). Het markenboek van Diffelen is helaas verloren gegaan.

2.1.2.2 Diffelen

In Diffelen is de invloed van het klooster Sibculo hierop van grote betekenis geweest. Het Cartularium van het klooster geeft een overzicht van bezit en schenkingen. Enkele voorbeelden van aankopen en respectievelijk van en jaarlijkse rente van Wijchmoet van Diffele (1469) en van het erve Nyehues in Diffelen (1501) dat destijds een buerschap was.

1469 december 32

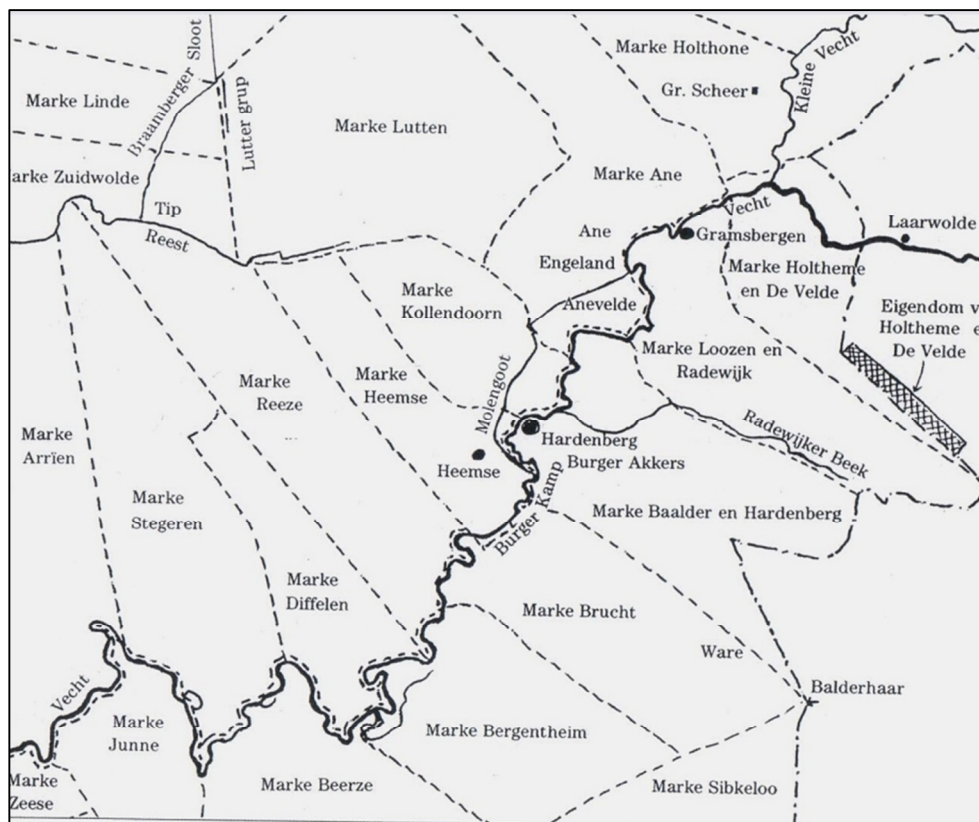
Ghert van Tuell, richter ten Herdenbergh, verklaart dat Wychmoete van Diffele en Marike hare zuster, dochter van wijlen Frederick van Diffele, met Cloet Cammes als momber (voogd) hebben verkocht aan de Prior en Convent van Galilea in Zybekeloe ord. St. Bern, eene jaarlijkse retnte van zeven Mudde winterrogge uit haar aandeel in het goed Nijenhuis, kerspel van Heemse buurschap Diffele. Hoernoten (medebestuurders): Egbert en Hermen Amsen gebrs.

1501 maart 11

Robert van Ittersum, schulte te Hardenberge verklaart dat juffer Mechtelt van Diffel, dochter van wijlen Frederick van Diffel, met Johan Blancfort als momber, heeft verkocht aan Proir en Convent van het klooster Zibekeloe, haar geheele erve Nijehues gelegen in de buurschap te Diffele, kerspel van Heemse, gericht van Hardenberg etc.

In de lijst van Erven in de kerspel Heemse met de marken Collendoorn, Heemse, Rheeze en Diffelen staan in het jaar 1520 de volgende erven in Diffelen vermeld:

- Welink behoorde aan het klooster Sibculo
- Hermelink aan Bitter ten Maste
- Warmink aan Herman Holterman
- Hilverink aan Klooster Sibculo
- Nijenhuis aan klooster Sibculo
- Vrijlink aan klooster Sibculo
- Ten Have aan Seijne Cloester
- Warmelink aan de Bisschop van Utrecht
- Booms aan Bitter ten Maste.

Afbeelding 4. Overzicht van de markegrenzen in de omgeving van Hardenberg. Linksonder de Marke Diffelen

2.1.2.3 Nieuwe Tijd

Volgens de kadastrale kaart van 1832 heeft Diffelen op dat moment 24 woningen (zie afbeelding 5). Het Diffelerveen heeft een kleine oppervlakte, reikt niet tot de Dedemsvaart en is dan nog onbewoond. De veengronden in Rheeze en Diffelen zijn in 1832 al verdeeld, terwijl de veldgronden (zandgronden) nog grotendeels markegronden zijn. De Uilenkamp ligt ten zuiden van de Rheezerweg en de Grote Esweg en ten zuidoosten van de Kleine Esweg, ten noorden van de meanders van de Vecht. Sinds 1830 is de Vecht, die op minder dan 500 m van het Bruins lag, opgeschoven richting Mariënberg. Wat hieraan nog herinnert is een kolk. Ook de begrenzingen van de weiden geven de vroegere Vechtloop aan. Ten westen van de Uilenkamp lag vroeger het erf Altena. De Uilenkamp is vernoemd naar erf Ulenkamp voor het eerst genoemd in een oorkonde uit 1457 als Ulenbroek (zie afbeelding 6) (Platjes, 223). In de 17e eeuw wordt de Ulenkamp bewoond door Albert Wighbelts en Lubbichjen Wunnink, die in 1662 huwen. Hun zoon die in 1663 wordt geboren, wordt Jan Alberts Ulenkamp genoemd. De volkstelling van 1748 noemt als bewoners Hendrik Ulenkamp en vrouw Jennechien en de kinderen Lubbegien, Harmtien en Roelf. Verder huizen er de scheper Geert en de schoolmeester Jacob. Elsjie Ulenkamp dochter van Hendrik Ulenkamp en Geritdina Wunnink woont met Derk Heersmink op het erf van 1818 tot 1829. Hun dochter Gerritdina Heersmink woont er daarna met haar eerste man Herm Jan Bolks en later met Hendrik Vrijling. De huidige boerderij stamt uit 1928. Vanaf 1969 werd de Uilenkamp bewoond door de broers Evert Jan en Gerrit Jan Bolks. Na 2004 is de boerderij verkocht aan de familie Wilting die er een geveelreinigingsbedrijf hebben.

Afbeelding 5. Kadastrale kaart uit 1832

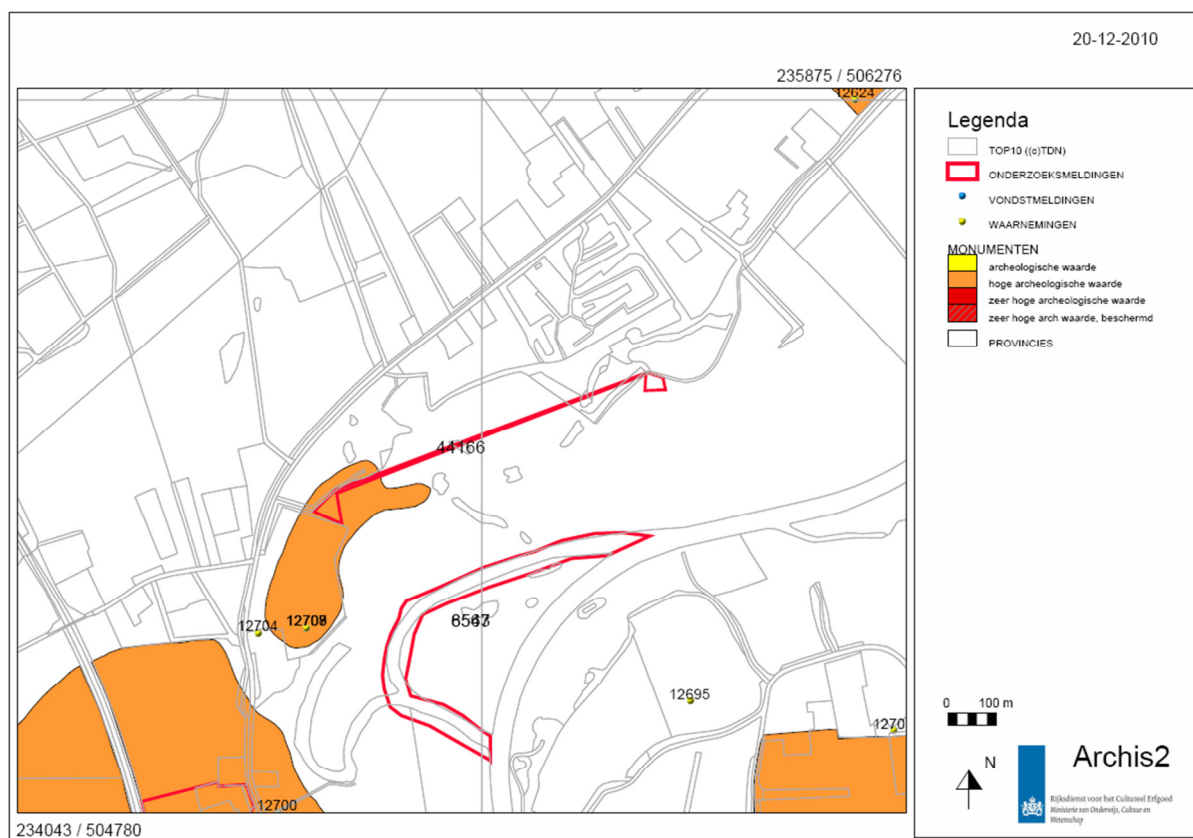
Afbeelding 6. Boerderij de Uilenkamp, Rheezeweg 82 te Diffelen (Bron: Platjes)

2.1.3 Bekende archeologische waarden

In het plangebied heeft al eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Tussen 2003 en 2006 is met name de zuidrand van de Uilenkamp uitgebreid onderzocht door middel van grondboringen en een opgraving voor het opengraven van een oude meander van de Vecht (Van den Berghe, 2006). Binnen een straal van 500 m rond het plangebied staan bovendien veel archeologische vondsten en waarnemingen geregistreerd in Archis (II) (zie afbeelding 7). Deellocatie 2 maakt zelfs onderdeel uit van een AMK-terrein (mon.nr. 2790; CMA nr. 22D-004). Het betreft een vindplaats met bewoningssporen uit het mesolithicum, ijzertijd, Romeinse tijd en de vroege en late middeleeuwen. In de directe omgeving zijn meerdere waarnemingen bekend. Waarneming 12624 (objectcode 22DN-18) betreft IJzertijdaardewerk dat in 1972 gevonden is langs de Nieuwe weg bij het graven van een persbult op de Rheezerkampen. Waarneming 12678 betreft een voormalig AMK-terrein M 13326/ CMA 22D-A09: Marsweg (CAA nr. 22DZ-1) in Rheeze. Hier was oorspronkelijk een standvoetbeker-nederzetting op een rivierduin gelegen. Op verzoek van provincie Overijssel is het terrein in het kader van de actualisering tussen 2003 en 2006 onderzocht door middel van grondboringen. Hieruit bleek dat het terrein vrijwel geheel gediepploegd is (Van den Berghe, 2006). Het terrein is inmiddels van de monumentenlijst afgevoerd. Waarneming 12700 (objectcode 22DZ-24) betreft de vondst van scherven aardewerk en steengoed (Pingsdorf, kogelpot en Siegburg) door de boer van erve Nijenhuis in Diffelen. De vondsten zijn in 1973 door de toenmalige provinciaal archeoloog gedetermineerd. Waarnemingsnummer 12704 (objectcode 22DZ-27) betreft een stenen hamerbijl uit de Vroege of Midden Bronstijd. De vondst is afkomstig uit opgebrachte grond van De Uilenkamp en werd rond 1964 aangetroffen bij het dichten van een waterput. De bijl was niet voltooid en de nek is beschadigd. Veel archeologische vondsten rondom de Vecht zijn verzameld door vader en zoon Timmermans uit Mariënberg. In de jaren '70 van de vorige eeuw troffen zij op een hoge dekzandrug naast het dal van de Vecht één van de grootste en met onderbrekingen meest langdurige bewoonde vindplaatsen uit het Mesolithicum. Zes graven tussen honderden licht en donker gekleurde brandkuilen, begeleid door vondsten van bewerkt vuursteen. De jongste graven hebben bijgaven die aantonen dat er in de overgangsfase van het Mesolithicum naar het Neolithicum sprake moet zijn geweest van enige landbouw. Het is zeer aannemelijk dat er nieuwe vondsten te verwachten zijn langs de onlangs herstelde Vechtmeanders die bij de Uilenkamp en Mölnmarsch vloeiend in elkaar over gaan. In 1970 vond G.J. Warmink bij grondwerkzaamheden in de uiterwaarden van de Vecht in Diffelen een bronzen speerpunt uit de Midden Bronstijd. De vondst kwam van een heuveltje, mogelijk een grafheuvel (zie afbeelding 4 hieronder). In 1975 werd er een grafveld ontdekt met twintig urnen uit de Late Bronstijd en Vroege IJzertijd (Timmermans, z.j., 14). Uniek zijn de kokerschachtgraven die in de periode van 1978 tot 1981 werden opgegraven. Deze dateren van rond 4500 voor Chr. waarbij mensen in gehurkte houden rechtop in graven werden geplaatst. Over de begravingen werd oker uitgestrooid die als rode vlekken werden ontdekt in het witte zand.

Een ander groot vondstcomplex is de Grote Es van Baalder, een naburig esdorp van Rheeze en Diffelen. Hier werden sporen van een nederzetting aangetroffen uit de Karolingische periode. Al eerder werden in 1935 en 1937 sporen potten, schalen, flesjes en bekers gevonden van de Trechterberkercultuur (3400-2900 voor Chr.). Verder veel vuursteen, bewerkt en onbewerkt, waaronder zes bijlen die door Mr. Ter Kuile werden beschreven bij de normalisering van de vecht in 1901. In 1978 werd een Karolingische nederzetting vrij gelegd door de ROB. Vervolgcampagnes vonden plaats in 1980 en in 1983. De onderzoeken werden beschreven door respectievelijk A.G. Kleinjan, V.T. van Vilsteren en A.D. Verlinde. Net als in Drenthe corresponderen de vondsten van Baalder met een zeer kleinschalige esverkaveling. Op een wat lager deel van dezelfde es zijn nederzettingssporen uit de twaalfde eeuw gevonden. Volgens Theo Spek zijn er bij een aantal esdorpen op het grensvlak van Middeleeuwen en Nieuwe Tijd een groot aantal belangrijke veranderingen opgetreden. Dit geldt voor zowel het grondbezit, de wijze van grondexploitatie, de ontwikkeling van de nederzettingen, in de sociale structuur van de dorpsamenleving, in de ontwikkeling van het cultuurlandschap en de agrarische bedrijfsvoering.

Ook aan de zuidkant van de Uilenkamp aan de Mariënbergse zijde van de Vecht zijn veel vondsten bekend. Een deel hiervan is aangetroffen bij archeologisch onderzoek bij de hermeandering van de Vecht door de toenmalige ROB die daarbij geassisteerd werd door de AWN. Vast staat dat op de dekzandruggen langs de Vecht tussen 7000 en 5000 voor Chr. bewoning heeft plaatsgevonden. Bij de schaapskooi langs de Hardenbergerweg zijn 292 brandkuilen en 6 graven opgegraven uit het Mesolithicum. Het woongebied heeft een omvang van 350 x 40 m en bevat circa 400 brandkuilen. Het totale nederzettingsterrein is waarschijnlijk twee keer zo groot geweest, waarbij de Hardenbergerweg de zuidgrens vormde. Hiermee is deze plek een van de omvangrijkste mesolithische vindplaatsen in ons land. In Overijssel zijn al meer dan 700 haardplekken uit het Mesolithicum gevonden, waarvan 400 kuilen in de omgeving van Mariënberg

Afbeelding 7. Archeologische monumenten, waarnemingen vondstmeldingen en onderzoeksmeldingen (bron: Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

2.1.4 Archeologisch verwachtingsmodel

Op de IKAW/AMK bevindt de locatie zich in een gebied met een hoge archeologische trefkans. Volgens de beleidskaart van gemeente Hardenberg heeft deellocatie 1 archeologische waarde 4 en deellocatie 2 archeologische waarde 4. De locatie ligt in een gebied met rivierduinen en enkele hoge dekzandkoppen. Vanaf het Laat Paleolithicum/Mesolithicum werden, naast de hogere dekzandruggen en -koppen, ook wel de dekzandwellingen gebruikt als woonplaats, begraafplaats en/of akkerland. Binnen deze eenheid kan onderscheid worden gemaakt tussen dekzandkoppen en wellingen met plaggendek en zonder plaggendek. Volgens Spek is het plangebied vanaf de 16^e eeuw door middel van pluggenbemesting opgehoogd. Een belangrijk kenmerk van de Oude en Midden Steentijd en ten dele ook de Nieuwe Steentijd is dat de mens in zijn voedselvoorziening voorzag door middel van jagen en verzamelen. Deze zogenoemde jagerverzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een bepaalde plaats; ze woonden in eenvoudige hutten of tenten die gemakkelijk konden worden opgebouwd en afgebroken. Door de geringe materiële uitrusting zijn hiervan maar weinig resten in de bodem achtergebleven. Duidelijk is dat (diverse) mogelijkheden voor de jacht een belangrijke reden was voor de aanwezigheid van de mens. In vrijwel alle gevallen komen de archeologische vindplaatsen voor op overgangen van nat naar droog (de zogenaamde gradiëntsituaties). Dit verband is sterker naarmate deze overgang markanter is: de meeste archeologische vindplaatsen uit deze periode komen voor op hoge opduikingen (bijvoorbeeld dekzandruggen) grenzend aan natte laagten. Vindplaatsen van nederzettingsresten uit deze periode blijken te kunnen worden onderverdeeld in zogenaamde basiskampen en extractiekampen. Bij ruimtelijke analyses van het landschap van de stuwwallen blijkt dat de ligging van beide typen kampen zeer sterk aan bepaalde landschappelijke eenheden is gebonden. Basisnederzettingen liggen in het algemeen binnen grotere, aaneengesloten landschappelijke eenheden, terwijl de extractiekampen tevens op zeer kleine ruggen en kopjes voorkomen. Een verklaring voor deze sterke relatie is dat landschappelijke gradiënten worden gekenmerkt door het op korte afstand van elkaar voorkomen van een grote verscheidenheid aan vegetatietypen. Dit brengt voor jagerverzamelaars met zich mee dat er op dergelijke locaties een grote verscheidenheid aan voedselbronnen op korte afstand voorhanden is in de vorm van planten en dieren (De Roode, 2008).

De sterke voorkeur voor landschappelijke overgangssituaties (gradiënten) geldt als enige 'meetbare' factor voor de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten van jagerverzamelaars op grond waarvan een ruimtelijk voorspellingsmodel kan worden opgebouwd. Gebieden met een hoge archeologische verwachting zijn:

- flanken van beekdalen, droge dalen, vennen en andere depressies;
- dekzandopduikingen (ruggen en koppen) in verder natte, laaggelegen terreinen;
- stuwwalranden en het dekzandlandschap.

Hierbinnen is eventueel een verdere onderverdeling te maken in watervoerende, moerassige of droge gradiëntovergangen. Voor de overige gebieden geldt in principe een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen van jagerverzamelaars.

Dekzandlandschap

De archeologische verwachtingen voor het dekzandgebied gaan uit van het principe dat de hoogste en droogste delen van het landschap, de dekzandruggen, het meest aantrekkelijk zijn geweest voor bewoning. Hierin is door de tijd heen vrijwel geen onderscheid te maken: zowel jagerverzamelaars als landbouwers hebben deze zones geprefereerd. De vlaktes en laagtes zullen voor bewoning onaantrekkelijk zijn geweest, en de tussengelegen zones met dekzandwellingen en -glooiingen hebben op de beleidsadvieskaart van Hardenberg een middelmatige verwachting gekregen.

Rivier- en beekdallandschap

De rivier- en beekdalen zijn altijd laag en nat geweest, en daarmee onaantrekkelijk voor permanente bewoning. Een uitzondering moet echter worden gemaakt voor het brede Vechtdal. Naar verwachting bevinden zich hier onder de rivierafzettingen her en der overdekte dekzandruggen, waar archeologische resten op kunnen worden aangetroffen, met name uit het Paleo- en Mesolithicum. Verder valt in rivier- en beekdalen nooit uit te sluiten dat zich daar deposities, resten van scheepvaart en natte infrastructuur (bruggen, kades e.d.) bevinden.

Conclusie

Archeologische verwachting: de dekzandkoppen en –ruggen langs de Vecht hebben een hoge tot middelhoge archeologische verwachting en vormen daarmee in archeologisch opzicht de belangrijkste landschappelijke eenheid binnen het dekzandlandschap. De meerderheid van de bekende archeologische vindplaatsen in het dekzandlandschap ligt op een dekzand kop of -rug. De variatie van de in deze landschappelijke eenheid aanwezige archeologische resten is groot. Het gaat hierbij om resten uit vrijwel alle archeologische perioden van het Laat Paleolithicum of Vroeg-Mesolithicum tot en met de Late Middeleeuwen. Voor de dekzandruggen met plaggendek geldt dat eventueel aanwezige archeologische resten door de afdekkende laag beter geconserveerd zijn dan archeologische resten zonder een dergelijke beschermende laag. Door hun dikte verhinderen plaggendekken dat archeologische resten door bodembewerking eroderen.

Tabel 1. Archeologische verwachting plangebied Uilenkamp-Schalmaat te Diffelen

Periode	Verwachte vindplaatstypen	Verwachte grondlaag (diepte)
Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd	oude verkavelingen, esgreppels, restanten van boerenerven	in of direct onder de oude akkerlaag
Romeinse Tijd - Vroege Middeleeuwen	Nederzettingsterreinen, resten ijzerbewerking, oude meanders van de Vecht	direct onder de oude akkerlaag
Bronstijd - IJzertijd	Nederzettingsterreinen, urnenvelden,	BC-horizont en top van de C-horizont
	resten van smeedhaarden, meilers	
Mesolithicum-Neolithicum	Nederzettingsterreinen, tijdelijke jachtkampen,	Top van de C-horizont
	vuursteenvindplaatsen	

2.1.5 Conclusie en aanbeveling

Eventuele aanwezige archeologische resten zijn te dateren vanaf het Laat Paleolithicum of Mesolithicum tot en met de Nieuwe Tijd en bevinden zich op de top van de dekzandruggen langs de Vecht. De archeologische resten worden afgedekt door een 40 tot 50 cm dik plaggendek. De percelen van de Uilenkamp worden overwegend gebruikt als landbouwgrond (maïsakker). Op grond van het beleid van de gemeente Hardenberg is het uitvoeren van archeologisch onderzoek voor beide locaties noodzakelijk. De mate van intactheid van het bodemprofiel is maatgevend voor de trefkans op archeologische waarden. De aanbeveling luidt om in geval van planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening voor de geplande bouwactiviteiten verkennend archeologisch veldonderzoek uit te voeren ter plaatse van de geplande nieuwbouw. In overleg met de Provinciaal Archeoloog is bepaald dat in het kader van het verkennend onderzoek per deellocatie minimaal zes grondboringen dienen te worden gezet tot 25 cm in de C-horizont (dekzand)¹. De boringen worden volgens een driehoeksgrid geplaatst met een edelmanboor (Ø 7 cm). De maximale te verwachten boordiepte bedraagt circa 80-100 cm ten opzichte van het maaiveld. De boorkernen worden gezeefd en onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals scherven aardewerk, vuursteen, botfragmenten, fosfaten en houtskoolresten. De boringen worden ingemeten ten opzichte van NAP. Indien sprake is van een intacte bodem, dient het onderzoek te worden uitgebreid naar 20 boringen per hectare. Om de trefkans op archeologische waarden te vergroten, wordt het karterend bodemonderzoek uitgevoerd met een megaboor (Ø 15 cm). Relevante bodemlagen dienen te worden gezeefd over een metalen zeef met een maaswijdte van 4 mm. Vanwege de bijzonder hoge trefkans op archeologische resten in het plangebied kan er ook voor gekozen worden om de verkennende fase over te slaan en direct over te gaan tot karterend booronderzoek. Op grond van de onderzoeksresultaten zal door MUG ingenieursbureau uit Leek een selectieadvies opgesteld worden, waarin bepaald wordt of nader onderzoek in de vorm van waarderend onderzoek noodzakelijk is of niet.

Het selectieadvies zal voorgelegd worden aan de opdrachtgever, het bevoegd gezag (gemeente Hardenberg) en diens adviseur (de adviseur ruimtelijke kwaliteit van het Oversticht, mevrouw Drs. M. Nieuwenhuis). Verder geldt voor eventuele toevalsvondsten die gedaan worden tijdens de planuitvoering een meldplicht bij het bevoegd gezag (gemeente Hardenberg), zoals vastgelegd in artikel 53 van de Monumentenwet. De resultaten en aanbevelingen uit het bureauonderzoek dienen te worden getoetst en onderschreven door het bevoegd gezag, gemeente Hardenberg en diens adviseur, de adviseur ruimtelijke kwaliteit van Het Oversticht.

2.2 Verkennend inventariserend veldonderzoek

2.2.1 Locatie 1

De boringen 1-6 zijn gezet op locatie 1. Uit deze boringen blijkt dat, globaal, onder een bouwvoor van matig fijn, matig humeus donkerbruin zand een laag grijsbruin, matig fijn en matig humeus zand met gele vlekken aanwezig is (zie afbeelding 7). Het gaat hier om de vergraven basis van de humeuze top laag, het esdek. Onder deze vergraven bodemlaag ligt het gele dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (Mulder 2003)).

De vergraven overgang van humeuze top laag naar dekzand is in de boringen 1, 3, 4 en 5 aanwezig (zie bijlage 1). In boring 2 is een intact esdek aangetroffen dat in totaal 70 cm dik is. In boring 6 gaat de bouwvoor, op 35 cm diepte scherp over in het onderliggende dekzand.

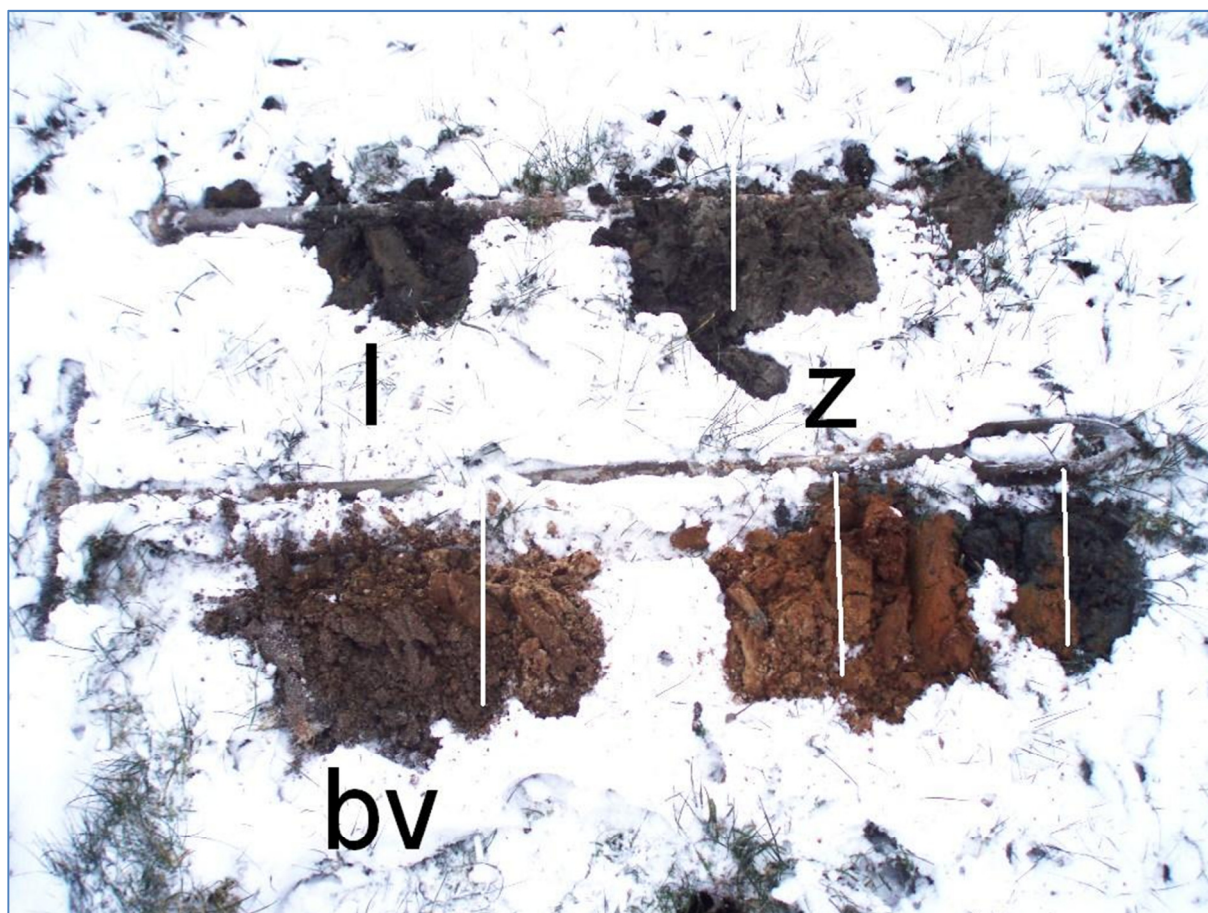
Afbeelding 7. Beeld van boring 2 met links de bouwvoor die via het esdek overgaat in het C-horizont van het dekzand

2.2.2 Locatie 2

Op deze locatie zijn de boringen 7-12 gezet. De bodemopbouw bestaat hier globaal uit een vergraven bovenlaag met leembrokken die overgaat in geel tot grijs zand.

Boring 7 bestaat uit grijs bruin, matig fijn, matig humeus zand met leembrokken dat naar onder toe overgaat in geel zand met bruine vlekken. Hieronder bevindt zich sterk zandige leem met roest. Naar onder toe gaat deze leem over in geel zand, het dekzand.

De bovengrond van boring 8 bestaat ook uit een bouwvoor met leembrokken die overgaat in oranjegeel zand met roest waaronder het gele dekzand ligt.

Afbeelding 8. Beeld van boring 9 met linksonder de bouwvoor (bv), die via een zandlaag overgaat in zandige leem (l) waaronder het grijze dekzand (z) ligt

In boring 9 gaat de bouwvoor met leembrokken over in oranjegeel zand met roest dat naar onder toe overgaat in geeloranje zand met roest en bruine vlekken. Hieronder ligt sterk zandig leem waaronder het dekzand ligt (zie afbeelding 8). De boringen 10, 11 en 12 lijken in bodemopbouw op boring 9.

3 Conclusie en aanbeveling

3.1 Conclusie

3.1.1 Locatie 1

Uit het booronderzoek blijkt op deze locatie de bodem bestaat uit een bouwvoor die via een vergraven bodemlaag overgaat in het onderliggende dekzand. De bodemopbouw is hier niet meer intact.

De vragen uit de inleiding kunnen voor locatie 1 als volgt beantwoord worden:

- Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?
De bodemopbouw bestaat uit een bouwvoor die via een vergraven restant van het esdek overgaat in dekzand. De bodemopbouw is niet meer intact.
- Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?
In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen.
- Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?
Het verwachtingsmodel gaat uit van een goede trefkans op archeologische resten bij een intacte bodemopbouw. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodemopbouw niet meer intact is.

3.1.2 Locatie 2

Op deze locatie is de bodemopbouw beïnvloed door de rivier de Vecht. Op een ondergrond van dekzand ligt een laag zandige leem, vermoedelijk een afzetting de Vecht. Op deze kleilaag is zand afgezet, dan wel ingewaaid, waarvan in de top bodemvorming heeft plaatsgevonden. Aan de basis van dit zandpakket heeft roestneerslag plaatsgevonden omdat de grondwaterstroming hier op de kleilaag stagneert. In de bouwvoor zijn in alle boringen brokkenklei aanwezig die er op wijzen dat er pogingen zijn gedaan de leemlaag in de ondergrond te doorbreken om zo de waterhuishouding te verbeteren. Voor dit deelgebied geldt dat de bodemopbouw dus niet meer intact is.

De vragen uit de inleiding kunnen voor locatie 2 als volgt beantwoord worden:

- Vraag 1: Is de bodemopbouw intact en hoe ziet die eruit?
De bodemopbouw bestaat uit een bouwvoor met leembrokken die via een roesthoudende zandlaag overgaat in een dunne laag sterk zandige klei waaronder het dekzand ligt. De kleibrokken in de bouwvoor wijzen er op dat de bodem tot in de kleilaag geroerd is. Ze is dus niet meer intact.
- Vraag 2: Zijn er archeologische indicatoren aanwezig en zo ja, wat is de aard, datering en horizontale en verticale spreiding hiervan?
In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen.
- Vraag 3: Komt het verwachtingsmodel overeen met de veldgegevens?
Het verwachtingsmodel gaat uit van een goede trefkans op archeologische resten bij een intacte bodemopbouw. Uit het booronderzoek blijkt dat de bodemopbouw niet meer intact is.

3.2 Aanbeveling

Gezien de aanwezigheid van een verstoorde bodemopbouw op beide locaties wordt voor beide locaties aanbevolen het terrein vrij te geven.

Mocht men tijdens de uitvoering van het veldwerk onverhoopt alsnog op archeologische resten stuiten, dan dient de bevoegde overheid, de gemeente Hardenberg², hiervan meteen op de hoogte gebracht te worden.

² Gemeente Hardenberg, ter attentie van mevrouw drs. M. Nieuwenhuis, Postbus 500 7770 BA Hardenberg, tel: (0523) 14 05 23

Literatuur

- Bakker, H. de en J. Schelling, 1989; *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. De hogere niveaus. Wageningen.
- Bakker, H. de en A.W. Edelman-Vlam, 1976; *De Nederlandse bodem in kleur*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A. 2004 (4^e druk). *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Van Gorcum, Assen.
- Berghe, K.J. van den, 2006; *Waarderend veldonderzoek van terreinen van archeologische betekenis t.b.v. de archeologische monumentenkaart Overijssel*. RAAP-rapport 1250. Amsterdam.
- Boer, D.E.L. de, 1994; *Beerze, Beerzerveld en Mariënberg. Heden en verleden*. Mariënberg.
- Bosman, A.V.A.J. en S. van Roode, 2007; *Onderzoeksagenda gemeente Hardenberg*. P2P. Woerden.
- Ernst, J. et al., 2007; *Vechtdalroute LF 16. Fietsen tussen bron en monding van de Vecht*. Amsterdam.
- Geudeke, P.W. et al., 1990; *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. Deel 3: Oost-Nederland, 1830-1855*. Groningen.
- Haartsen, A.J., A.P. de Klerk, J.A.J. Vervloet, 1989; *Leven verleden. Een verkenning van de cultuur-historische betekenis van het Nederlandse landschap*. Den Haag.
- Heide, J. van der et al., zj.; *Stroomlijn. Een project voor het voortgezet onderwijs over het vechtdal*. Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij. Arnhem.
- Mulder, E.F.J. de, et al, 2003; *De ondergrond van Nederland*. Groningen, Wolters-Noordhoff.
- Nieuwenhuis, M., 2010; *Landgoed Uilenkamp Diffelen en archeologie*. Memo van Het Oversticht d.d. 20-10-2010. Zwolle.
- Platjes, H., 2000; *Het boek van Rheeze en Diffelen*. Hardenberg.
- Dimmendaal, H.W., 2009; *Archeologische vondsten in Baalder, in: Rondom den Herdenbergh*. Tijdschrift van de Oudheidkundige Vereniging Hardenberg. 2009. 26/2, 21-26.
- Rappol, M., 2005; *In de bodem van Salland en Twente*. Amsterdam.
- Verhagen, J., 2008; *Rapportage Archeologische Verwachtingskaart gemeente Hardenberg*. P2P. Woerden.
- Verlinde, A.D., 1983; *Karolingische bewoning te Baalder, gem. Hardenberg (Ov.) in: Westerheem XXXII, no. 1, 1983*.
- Verlinde, A.D. en R.R. Newell, 2006; *A Multi Component Complex of Mesolithic Settlements with Late-Mesolithic Grave Pits at Mariënberg, Overijssel, in: Het zandeilandenrijk van Overijssel*.
- Verlinde, A.D. en H.T. Waterbolk, 1983; *Een herinterpretatie van de Karolingische grondsporen te Baalder (Ov) in: Westerheem XXXII, no. 6*.
- Vilsteren, V.T. en A.G. Kleinjan, 1985; *Ondergedoken en opgegraven in Baalder, in: Van Beek en land en mensenhand*.

Overige bronnen:

Archis 2: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)
Topografische Dienst Nederland
www.archis.nl,
www.kich.nl,
www.maps.live.com,
www.watwaswaar.nl

Bijlage 1 Boorstaten Diffelen

 boring 01 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
40 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	bruin (donker)	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
75 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> geel, omgewerkt esdek
100 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

 boring 02 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
30 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin (donker)	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
70 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus		scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> esgrond
75 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel oranje	scherp	<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>nieuwvorming:</i> veel roest
100 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

 boring 03 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
30 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	bruin grijs (donker)	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
35 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	bruin grijs (donker)	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> geel, <i>bodemkundige interpretatie:</i> omgewerkte grond
60 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

 boring 04 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
40 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin (donker)	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
90 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> veel, <i>vlekkleur:</i> geel, <i>bodemkundige interpretatie:</i> omgewerkte grond
120 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 05 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
30 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin (donker)	scherp	<i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin (donker)	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> geel, <i>bodemkundige interpretatie:</i> omgewerkte grond
75 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 06 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
35 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> weinig, <i>vlekkleur:</i> geel, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor
60 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja, <i>nieuwvorming:</i> matig roest

boring 07 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
40 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor, leembrokken
70 ZAND, matig fijn, matig siltig	geel	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> bruin
105 LEEM, sterk zandig	oranje beige	scherp	<i>nieuwvorming:</i> veel roest
130 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 08 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
50 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor, <i>nieuwvorming:</i> matig roest, leembrokken
100 ZAND, matig fijn, matig siltig	oranje geel	scherp	<i>nieuwvorming:</i> matig roest
125 ZAND, matig fijn, zwak siltig	geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja, <i>nieuwvorming:</i> weinig roest

boring 09 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
25 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor, <i>nieuwvorming:</i> matig roest, leembrokken
50 ZAND, zeer fijn, matig siltig	oranje geel	scherp	<i>nieuwvorming:</i> matig roest
80 ZAND, matig fijn, matig siltig	geel oranje	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> bruin, <i>nieuwvorming:</i> veel roest
170 LEEM, sterk zandig	grijs blauw	diffuus	kleilig
220 ZAND, matig fijn, zwak siltig	grijs geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

boring 10 Edelman

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
25 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor, leembrokken
90 ZAND, matig fijn, matig siltig	geel oranje	scherp	<i>nieuwvorming:</i> veel roest
170 LEEM, sterk zandig	grijs blauw	scherp	kleilig
200 ZAND, matig fijn, zwak siltig	grijs geel		<i>zandsortering:</i> goed, C-horizont, <i>geologische interpretatie:</i> dekzand, <i>boring beëindigd:</i> ja

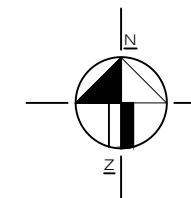
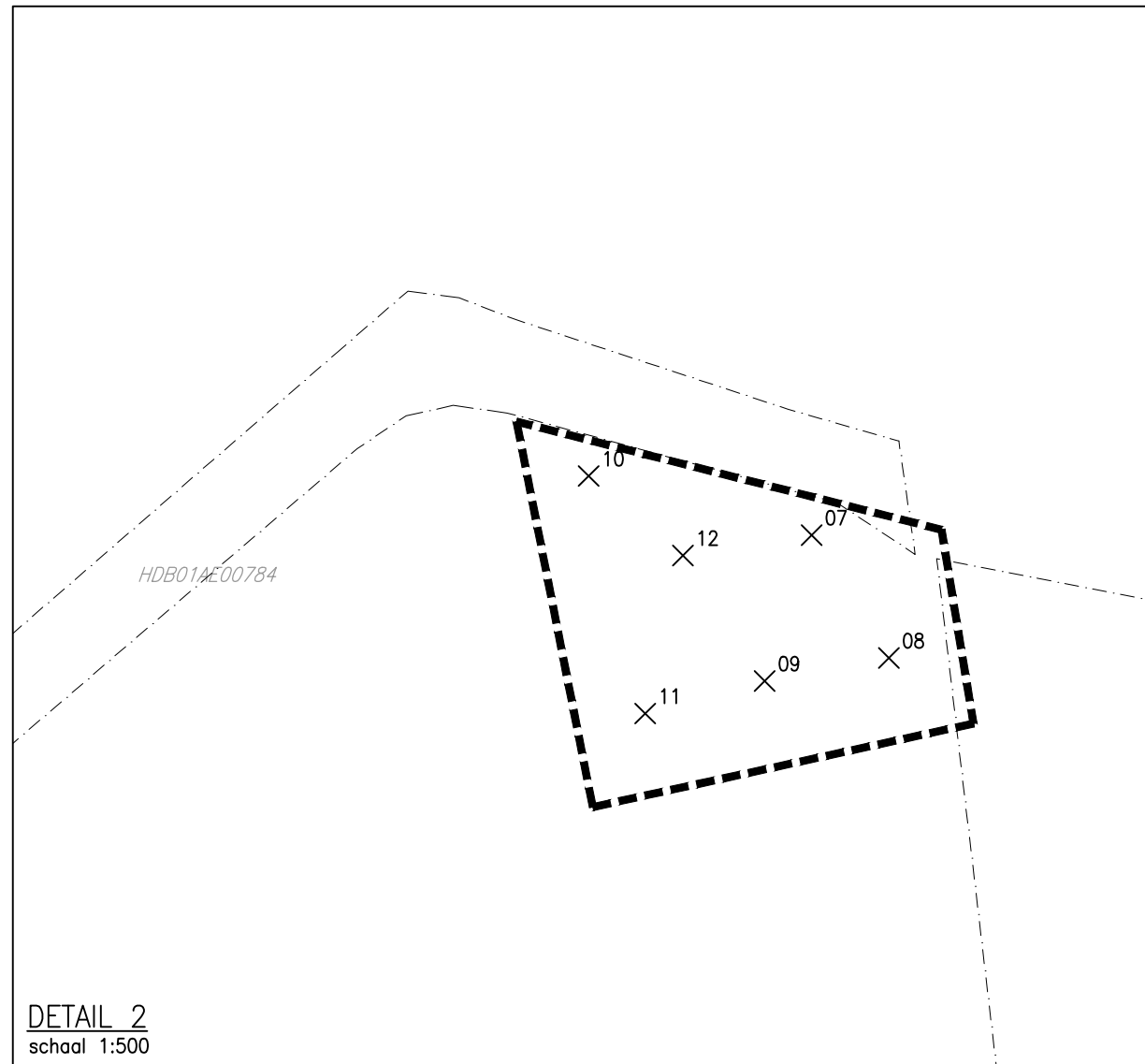
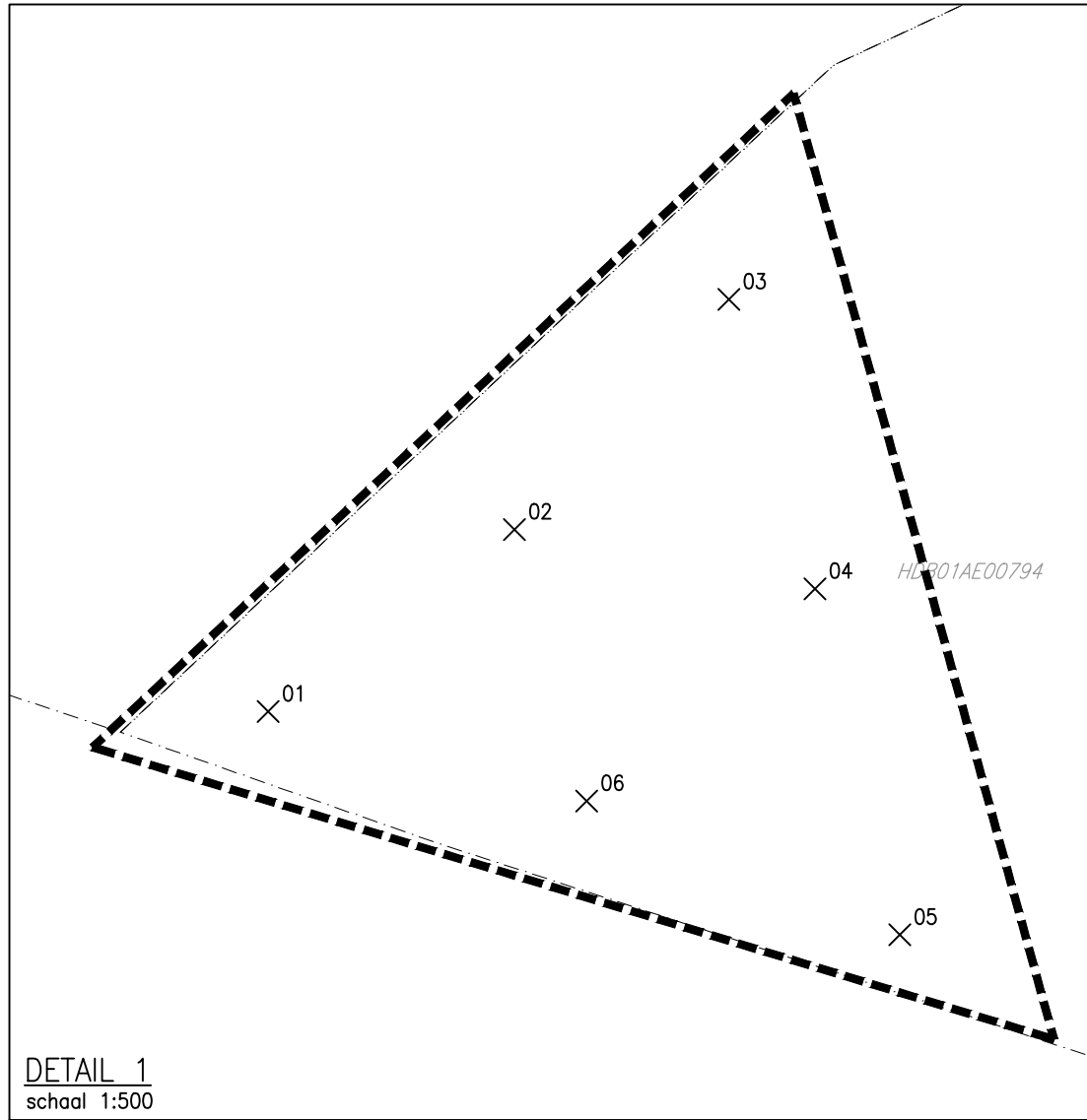
boring 11 Edelman/guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
25 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	bruin grijs (donker)	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> grijs, <i>bodemkundige interpretatie:</i> bouwvoor, <i>nieuwvorming:</i> matig roest, leembrokken
105 ZAND, matig fijn, matig siltig	geel	scherp	<i>mate van vlek:</i> matig, <i>vlekkleur:</i> bruin, <i>nieuwvorming:</i> weinig roest
290 LEEM, sterk zandig	grijs blauw	scherp	kleilig
310 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs (donker)		<i>plantenresten:</i> spoor, <i>boring beëindigd:</i> ja, boor loopt leeg, dekzand?

boring 12 Edelman/guts

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	<i>opmerkingen</i>
25 ZAND, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus	grijs bruin	scherp	<i>mate van vlek</i> : matig, <i>vlekkleur</i> : grijs, <i>bodemkundige interpretatie</i> : bouwvoor, <i>nieuwvorming</i> : matig roest, kleiig
50 ZAND, zeer fijn, matig siltig	geel	scherp	<i>mate van vlek</i> : matig, <i>vlekkleur</i> : bruin, <i>nieuwvorming</i> : matig roest
70 ZAND, matig fijn, matig siltig	oranje geel	geleidelijk	<i>nieuwvorming</i> : veel roest
105 ZAND, matig fijn, matig siltig	oranje geel	scherp	<i>nieuwvorming</i> : matig roest
180 LEEM, sterk zandig	grijs blauw	scherp	kleiig
230 ZAND, matig fijn, zwak siltig, sterk humeus	bruin zwart	diffuus	<i>bodemkundige interpretatie</i> : humusinspoeling
330 ZAND, matig fijn, zwak siltig, matig humeus	grijs (donker)		<i>bodemkundige interpretatie</i> : humusinspoeling, <i>plantenresten</i> : spoor, <i>boring beëindigd</i> : ja, boor loopt leeg

Bijlage 2 Overzicht van de onderzoekslocatie

LEGENDA

- kadastrale grens
 - kadastraal nummer
 - boring met nummer
 - grens onderzoekslocatie
- 0 25 meter

Wijz.	Get.	Gec.	Omschrijving	Datum			
MUG ingenieursbureau							
Project:	Archeologisch booronderzoek landgoed Uilenkamp-Schalmmaat te Diffelen						
Oprachtgever:	Bugel Hajema						
Onderdeel:	Overzicht van de onderzoekslocatie						
Getekend:	AHu	Formaat:	A3	Datum:	22-12-2010	Projectnummer:	93106310
Gecontroleerd:	GRo	Schaal:	1:500	Bijlage:	2		

Infra
Milieu
Archeologie
Geo-informatie

Zernikelaan 8
Postbus 136
9350 AC LEEK
Tel. (0594) 55 24 20
Fax. (0594) 55 24 99

E-mail
info@mug.nl
Internet
www.mug.nl

CONCEPT